

## **Høringsuttalelse til NOU 2010: 7 Mangfold og mestring fra Sola videregående skole.**

### **Innledning**

Sola videregående skole har lang tradisjon for undervisning av minoritetsspråklige elever. Skolen fikk alt i 1988 en innføringsklasse på 15 elever. Dette tilbudet ble lagt ned etter skoleåret 2009-10. I stedet har skolen nå 45 elevplasser for elever som får særskilt norskopplæring etter §3.12 i opplæringsloven. Disse elevene får norskopplæring til de når nivå B1+, etter den europeiske språkstandarden. I tillegg har skolen i dag et tilrettelagt tilbud i studiespesialisering for minoritetsspråklige elever. Til sammen har skolen 136 elever i egne klasser, samt ca 50 elever integrert i ordinære klasser. Våre høringsmerknader gjelder kapittel 9 i utvalgets innstilling.

## **Kapittel 9 Minoritetsspråklige elever i videregående opplæring**

### **Kommentarer til 9.11.2**

#### **Særskilt språkopplæring i videregående opplæring.**

Vi slutter oss til utvalgets strekpunkter, men vi ønsker spesielt å slutte oss til at

*”Morsmål som andrespråk i videregående opplæring bør som i dag være tellende for opptak til høyere studier.”*

For mange minoritetsspråklige elever er det en fordel at de kan ta eksamen i sitt morsmål, og slik kunne få fordypning i morsmålet sitt. Morsmålet erstatter for disse elevene kravet om 2. fremmedspråk. Likevel er det noen elever som ikke har denne muligheten i og med at det ikke arrangeres eksamen i noen få språk. Dette gjelder f.eks noen afrikanske språk, burmesisk og uigurisk. Elevene med disse språkene som morsmål, blir slik ordningen er nå, tvunget til å ta 2. fremmedspråk, tysk, fransk eller spansk. Dette er urettferdig for disse elevene og det er ikke deres ansvar at det ikke lages eksamensoppgaver i disse språkene. Konsekvensen blir at de ikke får anledning til å ta eksamen i sitt morsmål.

Et annet poeng vi vil understreke er at burmesere, uigurer og noen fra afrikanske land ofte har svært liten eller ingen engelskkompetanse fra hjemlandene sine og disse får en urimelig tilleggsbyrde ved at de i tillegg til å skulle lære seg norsk og engelsk, også må avlegge eksamen i et andre fremmedspråk. Skolen har ved flere anledninger henstilt direktoratet om å lage eksamensoppgaver for disse språkgruppene også og vi har pekt på at det finnes kompetanse i språkgruppene til å gjøre dette, men så langt er ikke henstillingen etterkommet. Skolen har sagt seg villig til å skaffe kompetente mennesker fra disse språkgruppene til å lage eksamensoppgaver. Dersom det ikke er mulig å gjennomføre eksamen i alle morsmål, bør aktuelle grupper komme inn under samme særordning som samer, finsktalende og elever med tegnspråk. Disse er fritatt fra kravet om 2.fremmedspråk. Vi mener klart at de elevene det her er snakk om får en klart tyngre vei å fram til vitnemål enn andre minoritetsspråklige elever.

*”Læreplanen i grunnleggende norsk skal være en overgangsordning, og siktemålet må være at eleven skal over på ordinær plan i norsk.”*

I utgangspunktet skulle planen norsk som 2. språk vært modernisert etter samme lest som den ordinære norskplanen. At norsk som 2.språksplanen plutselig forsvant, har vi flere ganger beklaget, også i vår høringsuttalelse. Den gjennomgående norskplanen er generelt for vanskelig for minoritetsspråklige elever som ikke har vært lenge i Norge. Utvalget har referert uttalelser som peker på problemer med å bruke denne planen dersom eleven ankommer sent i opplæringsløpet. Elever som tar sikte på ordinær eksamen (som altså ikke vil velge ordningen med bestått test for adgang til høyere utdanning) vil måtte lese ordinær norskplan parallelt med overgangsplanen, grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Dette gjøres ved mange videregående skoler i dag, men det er ulik praksis mht vurdering. Ved noen skoler gis det tallkarakterer som vurdering på kompetansemålene i den ordinære planen. Dette kan gi mange negative karakterer, eventuelt ”pedagogiske” karakterer. Andre skoler gir ”Deltatt” til alle elever på VG1 og karakter etter ordinær plan på VG2, mens andre skoler igjen gir tallkarakterer først når eleven har nådd nivå 3 i grunnleggende norskplan. Direktoratet bør gi føringer for hvordan vurdering skal skje i disse tilfellene. Det blir også pekt på problemer med å implementere planen, grunnleggende norsk for språklige minoriteter. Rambøll Management har påpekt dette, og vist til svært varierende kunnskaper om planen på de enkelte skoler og hos skoleeierne. Det er også uheldig at det foreløpig har vært frivillig for skolene å ta i bruk planen.

*”Det må etableres en særskilt ordning for elever som kommer ungdomsskolealder eller senere. Ordningen må gi dem mulighet til å oppnå generell studiekompetanse i eller yrkeskompetanse uten eksamen etter ordinær læreplan i norsk.”*

*”En særskilt ordning må bestå av en egen test i norsk, der bestått test erstatter kravet om bestått ordinær norsk for å få generell studiekompetanse. Testen må kartlegge om eleven har ferdigheter i, og kunnskaper i norsk som setter hun eller han i stand til å starte på og kunne gjennomføre høyere utdanning.”*

Vi syns at dette er et svært positivt forslag. Det viktige må være at elevene settes i stand til å ta en fullverdig utdanning i Norge, ikke at eleven har en viss kompetanse etter læreplanen i norsk. Læreplanen norsk som andrespråk var i stor grad tilpasset de minoritetsspråklige elevenes forutsetninger, noe den ordinære planen ikke er.

*”Det bør utvikles et sett tester for vurdering av minoritetsspråkliges norskferdigheter på ulike nivå i opplæringer og i introduksjonsordningen. Testen for den særskilte ordningen utvalget foreslår, må inngå i dette settet av tester.”*

Utvalget refererer til problemer med å bruke NAFO sitt prosessorienterte kartleggingsverktøy. Vi mener at dette bør erstattes av tester som tester ferdigheter og kunnskaper relatert til nivåene i planen grunnleggende norsk for minoritetsspråklige elever. Ved Sola videregående skole har vi lang erfaring med kartlegging og testen av minoritetsspråklige elever, og bruker pr.idag Migranorsk sin elektroniske test i norsk for å kartlegge hvilket nivå elevene er på. Testen gir et ganske presist uttrykk for elevenes språklige kompetanse. Testen er enkel å bruke både elevene som gjennomfører testen og fra lærerne sitt ståsted. Ulempen med den er at den er dyr, men skolen har til tross for dette valgt å bruke den. Kostnadene deles av Rogaland Fylkeskommune som betaler lisensen og Sola videregående skole som betaler pr test. Man er i følge Opplæringsloven påbudt å teste elevgruppen, og vi mener derfor at det er urimelig at den enkelte skole påføres disse kostnadene. Det bør være en oppgave for NAFO å utvikle en test som er tilpasset læreplanen i grunnleggende norsk og som er gratis å bruke for skolene.

#### **Kommentarer til 9.11.4**

##### **Om inntak til videregående opplæring**

Det er for oss noe uklart om Utvalget går inn for at de minoritetsspråklige elevene bør gå i egne klasser eller om de bør integreres i ordinære klasser. Dett er et politisk spørsmål, og det er mange grunner for at elevene bør gå i samme klasser som norske elever. Når vi likevel ikke foretrekker en slik løsning, skyldes det flere forhold. Det er enklere rent praktisk å organisere undervisningen for elevgruppen, særlig når det gjelder disse elevenes rett til utvidet timetall i norsk og engelsk. Hvis disse elevene går i ordinære norske klasser, vil de likevel måtte tas ut av klassene for å få opplæring etter læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter og i engelsk, som de fleste har langt dårligere kompetanse i enn norske elever. På Sola videregående skole har vi god erfaring med at elevene går i tilrettelagte klasser på studiespesialiserende programområde. Dette betyr at integreringen i resten av skolesamfunnet er vanskeligst på VG1, men på VG2 og VG3 går de sammen med majoritetselever i programfagene. Elevene kan søke plass i ordinære klasser på VG2 og VG3 dersom de ønsker det. Vi har også erfaringer fra at minoritetsspråklige elever også søker seg fra ordinære klasser til tilrettelagt løp på VG2 dersom de opplever at skolehverdagen er for krevende i ordinære klasser. Elevene i disse klassene vinner mye på denne modellen. De har større lærertetthet, de har lærere som er spesielt interesserte og har god kompetanse på elevgruppen, det er enklere å tilrettelegge undervisning og bruk av læremidler og det er enklere å organisere styrking av opplæring i norsk og engelsk.

Utvalgets forslag om at minoritetsspråklige elever som har behov for det, skal kunne velge å ta VG1 over to år. For noen kan det være en god løsning, særlig hvis opplegget er tilpasset den enkelte eleven og det er klare kompetansemål knyttet til de to årene. Det er svært viktig at eleven vet hvilke krav som stilles etter det første og det andre året, slik at eleven ikke bare utsetter læringsarbeidet. Ulempen med denne modellen i forhold til å gå i tilrettelagte klasser, er at elevene bruker et ekstra år på videregående opplæring. Nyankomne minoritetselever i videregående opplæring er oftest eldre enn majoritetselever på samme trinn, og er ofte utålmodige etter å bli ferdige med skolen.

#### **Kommentarer til 9.11.9**

##### **Tiltak for bedre gjennomføring**

Mange av tiltakene som skisseres er prøvd ut som prosjekter og forsøksordninger (Jmfr. Pilotprosjektet ved Sola vgs 2006-09) ved ulike skoler. Man har for eksempel sett at tett oppfølging av elever, tett kontakt mellom skole og hjem, samarbeid mellom avgiverinstitusjoner og videregående skole og grundig yrkesorientering med hospitering, kan hindre frafall. Det er viktig at det gis ressurser til slike tiltak som vi har listet opp ovenfor.

##### **Innføringstilbud for nyankomne elever.**

Vi finner det positivt at utvalget går inn for innføringsklasser/ -tilbud før elevene begynner i det ordinære opplæringstilbudet i videregående skole. Sola videregående skole har helt siden slutten av 1980-tallet hatt slike klasser for elever med kort botid i Norge og som samtidig også ofte har manglende eller utilstrekkelige norskkunnskaper, men som også mangler faglige kunnskaper. Vi mener at det må være grunnskolens ansvar å gi grunnskoleopplæring til innvandrerdømt som ikke har tilstrekkelige kunnskaper til å starte i norsk videregående skole. Da kan videregående skoles ansvar være å gi grunnleggende norskopplæring til de som har kompetanse til å begynne i videregående skole i Norge. For den gruppen som er over 16

år, og som mangler tilstrekkelige kunnskaper til å gå i videregående skole, er den kommunale voksenopplæringen et alternativ.

Problemet er at da må elevene gå sammen med eldre innvandrere, gjerne også eldre familiemedlemmer. Dette vet vi at ungdommene helst ikke ønsker. Et alternativ kan derfor være at de får nødvendig grunnskoleopplæring i videregående skole, men at kommunene finansierer denne opplæringen.

## **Kapittel 18 Læremidler i skolen**

### **Kommentar til strekpunktet:**

*Det er behov for å videreutvikle og styrke bruken av digitale læremidler tilpasset minoritetsspråklige elever.*

En lærer som underviser flere minoritetsspråklige elever med kort botid i Norge, vil ha mange utfordringer når det gjelder læremidler. Det kreves mye erfaring med minoritetsspråklige elever og forståelse for alle de hindringene elevene må overvinne før læring kan skje.

Utvalget peker på at det finnes mange gode nettsteder som kan være til hjelp. Det vil også lett kunne bli en uheldig situasjon for lærere dersom de i tillegg til å planlegge den ordinære undervisningen, også skal lete seg fram til aktuelt stoff for flere språkgrupper til de emnene som man til enhver tid underviser i. Mange læreverk har gode nettsteder som også fungerer godt for minoritetsspråklige elever, men ofte må man betale lisens pr elev, og de vil da bli svært dyre i bruk. Nasjonal digital læringsarena (NDLA) er i stadig utvikling og brukes ved mange skoler. NDLA bør kunne få i oppdrag å videreutvikle sine fagsider med tanke på minoritetsspråklige elever. Fagsidene har allerede stoff som egner seg bra for minoritetsspråklige elever ved at det brukes begrepsforklaringer, lyd- og videofiler. Det vil dessuten være en fordel for elevene å kun måtte forholde seg til ett nettsted i alle fag. Ulempen med å bruke nettstedet Tema Modersmål i en klasseromssituasjon med majoritets elever, er at det lett kan virke ekskluderende.

Sola 2.11.2011

Frode Ottosen